

II Simposi sobre “La descoberta catalana d’Amèrica” a THac

Autor: Josep Lluís Rodríguez i Bosch
Data de publicació: 17-09-2021

Recuperem un antic article que En Josep Lluís Rodríguez i Bosch va redactar per a ser publicat a la revista “Thac” d’Arenys de Munt. L’articulista hi resumeix el contingut de les ponències del «Segon Simposi sobre La descoberta catalana d’Amèrica», que s'escaigué el 30 de novembre del 2002. Aleshores només se'n van presentar 6, mentre que en la darrera edició del Simposi se’n van llegir 42.També en podeu fer la lectura en format PDF.

El passat dia 30 de novembre de 2002 va tenir lloc a la masia de Can Borrell a Arenys de Munt el II Simposi sobre “La descoberta catalana d’Amèrica”. Allí s’hi van aplegar un grup d’erudits i grans coneixedors de la matèria, que, repartits en sis ponències (tres al matí i tres a la tarda), van intentar explicar a la concurrència els seus darrers estudis.

Abans d’encetar el resum de les ponències és pertinent assenyalar el leitmotiv que segueixen la majoria d’elles. Pràcticament totes parteixen de la base que les fonts historiogràfiques oficials estan volgudament alterades pels censors de l’època, tot seguint una maniobra interessada, per tal de realçar el poder de la corona castellana, i abolir així, l’acció de la corona catalano-aragonesa. Aquest complot ve a reafirmar la idea que, d’entrada, cap suport documental és del tot innocent.

La primera ponent fou la Sra Alba Vallès (doctora en història d’Amèrica) amb la paraula : “Barcelona, origen del procés de descobriment i colonització d’Amèrica”. L’exposició va destacar, reiteradament, el cap i casal de Barcelona en tot el procés colombí. Especialment es va centrar en els quatre viatges que Colom va realitzar a Amèrica, destacant que la Ciutat Comtal fou l’epicentre de la gesta nàutica. Concretament, l’autora aportava tot un seguit de dades bibliogràfiques, les quals demostraven que l’allistament dels mariners, lextensa documentació referida al brogit intens de les drassanes, i també la presència massiva de corsaris a les costes mediterrànies no eren pas fruit de la casualitat, sinó conseqüència directa dels preparatius barcelonins vers l’aventura atlàntica.

El segon a intervenir fou el Sr Carles Camp (investigador) amb un treball anomenat “L’origen català de la indústria sucrera americana”. En aquest cas, l’autor va iniciar la seva “lectio” mostrant la fal·làcia de la ruta sucrera convencionalment acceptada. Per a ell els textos proven que allà on hi va haver una indústria sucrera més potent fou en terres valencianes. D’aquí ve que a nivell terminològic, i relacionades amb el sucre, hagin arribat a Amèrica paraules com soca, resoca i trepig.

Fotografia de la pàgina on es troba l'article.

I per concloure la matinal va ser nomenat el senyor Santi Serra (investigador) amb el text “Alfons Yànyez i Cotlliure”. El ponent va comentar una pintura, avui encara visitada a al Museu Naval de la “Torre de Oro” de Sevilla, on el protagonista és Alfons Anes Pinçon, el qual ha passat a la història adulterada de l’oficialitat. Com Martín Alonso Pinzón. Aquest personatge, d’arrel portuguesa, afincat documentalment a l’Empordà, i partícip de la Guerra Civil catalana contra el rei Joan II, és un dels mariners més famosos ?conjuntament amb els seus altres dos germans? de la primera expedició colombina. Doncs bé, la investigació evidencia com el context del retrat no correspon a Palos de Moguer (o de la Frontera) sinó a la població rossellonesa de Cotlliure. Aquest decantament ens l’indica tot el rerefons del quadre (el relleu, les torres, l’església...) i també la visió de les muntanyes de Montserrat, les quals denoten la identitat nacional de l’obra. Malgrat això, ja en versions artístiques posteriors, la pintura es veié retocada per la suplantació de Cotlliure pel paisatge andalús de Palos de Moguer (Huelva).

En la franja de la tarda, l’encarregat d’obrir el foc fou el Sr. Jordi Indiano (historiador) amb la proposta “Joan de Silva abans i després de l’arribada a Catalunya”. Aquí se’ns ofereix una trama encara en vies de maduració. Per una banda, l’autor ens presenta un Joan de Silva portuguès situat al Comtat d’Empúries i contemporani de la Guerra Civil catalana i per l’altra, una figura homònima de llinatge castellà, el qual desenvolupa el càrrec d’assistent reial a Sevilla. Òbviament, els dubtes afloren de seguida. Són dues persones diferents? Formen una sola identitat? El ponent té la impressió ?que no la certesa (de moment)? que el personatge castellà s’apropia d’elements vitals del primer. Tot i això haurem d’esperar nous esdeveniments per a veure una resolució en ferm.

El següent a passar per la taula va ser el senyor Jan Grau (especialista en cultura popular) sota el títol: “Esquitxos inconnexos de cultura popular catalana a Amèrica” . D’entrada, el relator insisteix a desballestar la idea mal fonamentada de la no participació inicial catalana a Amèrica. Precisament la qüestió de la cultura popular és la responsable aquí de verificar aquesta realitat. Des dels primers contactes, l’efecte mimètic es va produir. És a dir, que la cultura catalana va començar a penetrar amb força en les societats ameríndies. Tant és així, que alguns grups van incorporar diades del calendari festiu català en les seves tradicions. Sense dubte, aquest desplaçament va provocar un desajust en llurs cicles vitals, ja que la nova festa no coincidia amb el ritme autòcton de la seva natura. Per exemple, allà la festivitat de Sant Joan no implica l’arribada del solstici d’estiu, ans al contrari. Així mateix, també trobem presència cultural catalana sota forma de bestiari en l’imaginari col·lectiu d’aquestes societats.

La darrera aparició va ser reservada, com no, a l’amic Jordi Bilbeny (escriptor i investigador) amb l’articulat “La mentalitat reial d’En Cristòfor Colom”. La tesi que sustenta el treball és la quasi segura pertinença de Colom dins els circuits reials. D’altra forma no s’entén, i seguint la versió de sempre, com un personatge forani, genovès, pot arribar a acumular tants honors i privilegis després de complir els acords de les Capitulacions (17 d’abril de 1492). Sembla clar, doncs, que la vinculació de Colom amb la cort és del tot provada. Bilbeny ho posa de manifest amb el text de Fra Jeroni Agulló (s. XVIII) i també amb la publicació d’il·lustres catalans no suspectes de frau i de solvència contrastada del segle passat (Joan Amades, Ferran Soldevila o Jaume Vicens Vives. Malauradament, bona part d’aquesta informació es veu escapçada, de manera greu, per la Guerra Civil espanyola (1936-1939) i per la posterior dictadura. Així, doncs, les distincions que va demanar Colom (almirall de la mar oceànica, virrei i governador general) només podien ser atorgades a persones de cert renom. A més cal observar que aquests oferiments són típics de la corona catalanoaragonesa, no així de Castella, un detall més que comporta un toc afegit a la catalanitat de l’assumpte. Un altre moment que confirma, a part del béns rebuts, el tracte dels favors dispensats, és la rebuda pública que els Reis Catòlics li ofereixen a Barcelona. Per tant, tot plegat només fa que engruixir la seva condició de sobirà.

Josep Lluís Rodríguez i Bosch

Thac
Local
Can Borrell, 30 de novembre de 2002
Regidoria de Cultura de l’Ajuntament d’Arenys de Munt
Pagina 2